

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งศึกษากิจกรรมการสื่อสารเพื่อการบริหารงานของ
พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย ในภารกิจ 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดระบบ การอำนวยการ
และการควบคุม ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย

มีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและตัวอย่างประชากร

1. ประชากรในการวิจัย คือ พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้
 - 1.1 เป็นพยาบาลวิชาชีพ
 - 1.2 ปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วยตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
 - 1.3 ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของรัฐขนาด 500 เตียงขึ้นไป เขตกรุงเทพ
มหานคร เฉพาะในแผนกการพยาบาลอายุรกรรม ศัลยกรรม สูติ-นรีเวชกรรม กุมารเวชกรรม
และตา หู คอ จมูก ที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย ทบวง
มหาวิทยาลัย และกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยทั้งหมด 169 คน ดังแสดง
ในตารางที่ 4
2. ตัวอย่างประชากร ได้จากการสุ่มตัวอย่างที่ตรงกับลักษณะประชากรที่กำหนดไว้ใน
ข้อ 1 โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ประเมินการคำนวณตัวอย่างประชากร โดยใช้สูตร 50% (อ้างถึงใน ประคอง
กรรณสูตร 2525: 10) และเนื่องจากเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลค่อนข้าง
มาก ผู้วิจัยจึงใช้สูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวอย่างประชากรทั้งหมด 89 คน
 - 2.2 การเลือกโรงพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ
(stratified sample) โดยนำชื่อโรงพยาบาลของรัฐที่ตรงตามลักษณะกำหนดในการวิจัยแบ่งออก
เป็น 5 ลักษณะตามสังกัด ซึ่งมีทั้งหมด 8 แห่ง (กระทรวงสาธารณสุข 2526) แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่าง
แต่ละสังกัดมา 1 โรงพยาบาล ถ้าสังกัดใดมี 1 แห่ง ก็นำมาเป็นตัวอย่างประชากรได้เลย แต่ถ้ามี

มากกว่า 1 แห่ง จะทำโดยวิธีการจับฉลาก จะได้ทั้งหมด 5 โรงพยาบาล (Proportional Stratified Sample) ดังตารางที่ 4

2.3 คำนวณจำนวนตัวอย่างประชากรที่เป็นตัวแทนในแต่ละโรงพยาบาล โดยวิธีคำนวณตามสัดส่วนประชากรในแต่ละโรงพยาบาล ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากให้ได้จำนวน 89 คน แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนหัวหน้าหอผู้ป่วยและตัวอย่างประชากรหัวหน้าหอผู้ป่วย จำแนกตามโรงพยาบาลและสังกัด

สังกัด	โรงพยาบาล	หัวหน้าหอผู้ป่วย (คน)	ตัวอย่างประชากร หัวหน้าหอผู้ป่วย (คน)
กรุงเทพมหานคร	วชิรพยาบาล	34	18
กระทรวงมหาดไทย	ตำรวจ	23	13
กระทรวงสาธารณสุข	ราชวิถี	21	11
ทบวงมหาวิทยาลัย	ศิริราช	56	30
กระทรวงกลาโหม	พระมงกุฎเกล้า	35	17
	รวม	169	89

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์กิจกรรมการสื่อสารเพื่อการบริหารงาน

ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย และบันทึกอุปสรรค จำนวนรวมทั้งสิ้น 163 ข้อ

ชุดที่ 2 แบบสอบถาม

เป็นแบบสอบถามเรื่องบุคลิกภาพ 4 ด้าน คือ ด้านการมีอำนาจ

ความรับผิดชอบ การเข้าสังคม และความมั่นคงทางอารมณ์ จำนวน 18 ข้อ

การสร้าง เครื่องมือ

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยเกี่ยวกับกิจกรรมการสื่อสารเพื่อการบริหารงานด้านการวางแผน การจัดระบบ การอำนวยการ และการควบคุม ประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบ 2 อย่าง คือ "ทำ" กับ "ไม่ทำ" จำนวนทั้งหมด 163 ข้อ และปัญหา-อุปสรรคของแต่ละกิจกรรมการสื่อสาร พร้อมทั้งช่องว่างสำหรับเพิ่มเติม การสร้างแบบสัมภาษณ์กิจกรรมการสื่อสารนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขต หน้าที่ความรับผิดชอบ ประกอบการพิจารณาถึงการปฏิบัติงานจริงของพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย ทำให้สามารถแยกกิจกรรมการสื่อสาร ออกได้เป็น 3 ทิศทาง แต่ละทิศทางแบ่งกิจกรรมการบริหารงานออกเป็น 4 ด้านคือ

1.1 จากระดับบนลงล่าง จำนวนทั้งหมด 60 ข้อ แบ่งออกเป็น

1.1.1	ด้านการวางแผน	10	ข้อ
1.1.2	ด้านการจัดระบบงาน	21	ข้อ
1.1.3	ด้านการอำนวยการ	17	ข้อ
1.1.4	ด้านการควบคุม	12	ข้อ

1.2 จากระดับล่างขึ้นบน จำนวนทั้งหมด 46 ข้อ แบ่งออกเป็น

1.2.1	ด้านการวางแผน	10	ข้อ
1.2.2	ด้านการจัดระบบงาน	18	ข้อ
1.2.3	ด้านการอำนวยการ	11	ข้อ
1.2.4	ด้านการควบคุม	7	ข้อ

1.3 วนแนวนอน จำนวนทั้งหมด 57 ข้อ แบ่งออกเป็น

1.3.1	ด้านการวางแผน	8	ข้อ
1.3.2	ด้านการจัดระบบงาน	19	ข้อ
1.3.3	ด้านการอำนวยการ	14	ข้อ
1.3.4	ด้านการควบคุม	10	ข้อ

2. แต่ละคำถามในแบบสัมภาษณ์ จะมีตัวเลือกตอบ 2 อย่าง คือ "ทำ" กับ "ไม่ทำ" ถ้าตอบ "ทำ" ได้ 1 คะแนน ถ้าตอบ "ไม่ทำ" ได้ 0 คะแนน จากนั้นรวมคะแนนข้อความแต่ละปัจจัยของกลุ่มตัวอย่าง ทาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อใดได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงว่ามีความสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง สอง และสาม ตามลำดับ

เกณฑ์การจัดระดับกิจกรรมการสื่อสารของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย

<50	จัดอยู่ในระดับน้อย
50-75	จัดอยู่ในระดับปานกลาง
>75	จัดอยู่ในระดับมาก

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพที่เรียกว่า Gordon Personal Profile ของ ลีโอนาร์ด วี กอร์ดอน (Leonard V. Gordon) เป็นแบบสอบถามบุคลิกภาพที่พิจารณาองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นลักษณะที่เห็นได้ประจำวันในแต่ละบุคคล ลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ความมีอำนาจ (Ascendancy) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) และการเข้าสังคม (Sociability) องค์ประกอบทั้งสี่เป็นอิสระจากกัน มีความสำคัญในการอธิบาย และตัดสินลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างเป็นอิสระ ซึ่งประกอบด้วย 18 ชุด แต่ละชุดมีข้อความกล่าวถึงบุคลิกภาพทั้งสี่ด้าน 4 ข้อความ การตอบแบบสอบถามใช้วิธีเลือกเชิงบังคับ (force-choice technique) โดยให้เลือกข้อความที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นพฤติกรรมที่มีความถี่มากที่สุด 1 ข้อความ และข้อความที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นพฤติกรรมที่มีความถี่น้อยที่สุด 1 ข้อความ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามบุคลิกภาพ ที่แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยแล้ว โดย ศรัญญา วรากุลวิทย์ (2528: 138-140) ไปทดลองใช้กับตัวอย่างประชากร เกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

1. การให้คะแนนบุคลิกภาพในข้อความ 18 ชุด ในแต่ละชุดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกข้อความเพียง 2 ข้อความที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมากที่สุด และแสดงออกน้อยที่สุด อย่างละ 1 ข้อความ การตรวจให้คะแนนใช้คีย์ (Key) จากคู่มือแบบวัดบุคลิกภาพ Gordon Personal Profile ของ ลีโอนาร์ด วี กอร์ดอน (Leonard V. Gordon) ซึ่งในแต่ละข้อจะมีคะแนนได้ตั้งแต่ 0, 1 และ 2 คะแนน และคะแนนบุคลิกภาพแต่ละด้านมีคะแนนเต็ม 36 คะแนน

2. การกำหนดระดับคะแนนเฉลี่ย เพื่อศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร ได้ใช้เกณฑ์ในการกำหนดระดับคะแนนบุคลิกภาพในระดับต่าง ๆ ดังนี้ คือ ร้อยละ 70 ขึ้นไป จัดอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 50-69 จัดอยู่ในระดับปานกลาง และ ร้อยละ 49 ลงมาจัดอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเมื่อเทียบคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile) ในคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพที่เรียกว่า Gordon Personal Profile (Gordon 1963: 6) แล้วคะแนน 25 จะได้เปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile) ประมาณ 70 จัดได้ว่าอยู่ในระดับสูง ผู้ที่ได้คะแนน ต่ำกว่า 18 จะได้เปอร์เซ็นต์ไทล์ (percentile) ประมาณ 26 จัดได้ว่าอยู่ในระดับต่ำจากเกณฑ์ดังกล่าว นำมาเทียบกับคะแนนเต็มของแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ ได้เกณฑ์กำหนดระดับคะแนนตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดง เกณฑ์ระดับคะแนนเฉลี่ยของบุคลิกภาพของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย

บุคลิกภาพ	ระดับคะแนนบุคลิกภาพ		
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
ความมีอำนาจ (A)	10 - 17	18 - 24	25 - 36
ความรับผิดชอบ (B)	10 - 17	18 - 24	25 - 36
ความมั่นคงทางอารมณ์ (E)	10 - 17	18 - 24	25 - 36
การเข้าสังคม (S)	10 - 17	18 - 24	25 - 36

คุณภาพของ เครื่องมือ

การหาคุณภาพของ เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้โดยการหาความตรงตามเนื้อหา และ ความเที่ยง มีขั้นตอนดังนี้

1. การหาความตรงตามเนื้อหา

แบบสัมภาษณ์กิจกรรมการสื่อสารเพื่อการบริหารงาน โดยนำแบบวัดที่สร้าง เรียบร้อยแล้ว ให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมการวิจัยตรวจแก้ไขเนื้อหา และภาษาที่ใช้ แล้ว นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการพยาบาล ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และอยู่ในตำแหน่งทาง การบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 ท่าน (ตั้งรายนามอยู่ในภาคผนวก) ตรวจสอบความตรง ด้านเนื้อหา ความถูกต้อง และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้เพื่อให้ข้อแก้ไข และข้อเสนอแนะ แล้ว นำมาปรับปรุงแก้ไขกับอาจารย์ที่ปรึกษา โดยถือเกณฑ์ 8 ใน 10 ท่านของผู้ทรงคุณวุฒิที่ยอมรับและเห็นชอบด้วย

แบบทดสอบวัดลักษณะบุคลิกภาพ (Gordon Personal Profile) ของ ลีโอนาร์ด วี กอร์ดอน ซึ่งแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย โดย ศรีอุษา วรากุลวิทย์ และผู้วิจัย ได้นำแบบสอบถามนี้ไปทดลองใช้กับตัวอย่างประชากรในการทำวิจัยครั้งนี้

2. การหาความเที่ยง

โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วและแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพไปทดลองใช้ กับพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีลักษณะ เช่นเดียวกับประชากรที่จะศึกษา จากโรงพยาบาลรามธิบดี โรงพยาบาลจุฬา โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช และโรงพยาบาลกลาง จำนวน 17 คน เพื่อตรวจหาความเที่ยงของเครื่องมือทั้ง 2 ชุด การทดลองใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ ใช้วิธีทดสอบซ้ำ (Test-Retest, one week interval) โดยให้พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยกลุ่มเดียวกันตอบแบบสัมภาษณ์และแบบทดสอบวัดซ้ำในเวลาต่างกัน 1 สัปดาห์ และนำคะแนนของแบบสัมภาษณ์และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพทั้งสองครั้งมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (พรศรี ศรีธัญญาพร และยวดี วัฒนานนท์, บรรณาธิการ 2529: 113) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีทดสอบซ้ำ ในเวลาต่างกัน 1 สัปดาห์	กิจกรรม การสื่อสาร	บุคลิกภาพ			
		A	R	E	S
ค่าความเที่ยง	.72	.72	.72	.75	.76

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขออนุญาตผู้อำนวยการโรงพยาบาล และหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลตามลำดับ
2. ทำการนัดหมายวันสัมภาษณ์กิจกรรมการสื่อสาร เพื่อการบริหารงานกับพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย พร้อมทั้งฝากแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพไว้ให้ทำ และนัดเก็บแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพในวันที่ทำสัมภาษณ์
3. สัมภาษณ์พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยเกี่ยวกับกิจกรรมการสื่อสาร เพื่อการบริหารงานด้วยตนเอง หลังจากสัมภาษณ์เสร็จก็ขอรับแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพคืน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลา 9 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2534 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2534 จำนวนแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 89 ฉบับ และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพทั้งหมด 89 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีสถิติ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS^x (Statistical Package for the Social Science X) ของสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) โดยใช้สูตร (อ้างถึงใน ประคอง วรรณผล 2528: 66)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = มัชฌิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ยของกิจกรรม
 $\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร

2. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (อ้างถึงใน ประคอง วรรณผล 2528: 67)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum X^2}{N} - \left(\frac{\sum X}{N}\right)^2}$$

เมื่อ S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum X^2$ = ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละจำนวน
 $\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร
 X = ค่าคะแนนดิบ

3. ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) หรือการทดสอบค่าเอฟ (F-test) (อ้างอิงใน ประคอง กรรณสูต 2528: 182)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS - SS/df	F
ระหว่างกลุ่ม	$k - 1$	SS_a	$MS_a - SS_a / k - 1$	MS_a / MS_w
ภายในกลุ่ม	$N - k$	$SS_w = SS_t - SS_a$	$MS_w = SS_w / N - k$	
รวม	$N - 1$	SS_t		

โดยที่ SS_t = ผลบวกของกำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนทุกกลุ่ม
 SS_a = ผลบวกของกำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนระหว่างกลุ่ม
 SS_w = ผลบวกของกำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนภายในกลุ่ม
 MS_w = ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม
 MS_a = ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองระหว่างกลุ่ม
 N = จำนวนข้อมูลทั้งหมดทุกกลุ่มรวมกัน
 k = จำนวนกลุ่ม
 df = ชั้นแห่งความเป็นอิสระ

4. การวิเคราะห์ความแปรปรวนมีนัยสำคัญ จะทดสอบภายหลังเป็นรายคู่ (Multiple Comparison of Mean) ด้วยวิธีการเชฟเฟ้ (Scheffé Method) (อ้างอิงใน ประคอง กรรณสูต 2528: 182)

$$F = \frac{(M_1 - M_2)^2}{MS_w \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right) (k-1)}$$

เมื่อ M_1, M_2 = คะแนนเฉลี่ยของคะแนนแต่ละกลุ่ม
 n_1, n_2 = จำนวนตัวอย่างประชากรในกลุ่มที่ 1, 2
 MS_w = ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม
 k = จำนวนกลุ่ม